

## بررسی نقش آموزه‌های قیام امام حسین (ع) در شکل‌گیری تعاملات مکتب شهید سلیمانی

### محمود منظری توکلی

گروه تاریخ و تمدن ملل اسلامی، واحد بافت، دانشگاه آزاد اسلامی، بافت، ایران

### علی رحیمی صادق (نویسنده مسئول)

گروه تاریخ و تمدن ملل اسلامی، واحد بافت، دانشگاه آزاد اسلامی، بافت، ایران

### ابراهیم خراسانی پاریزی

گروه تاریخ و تمدن ملل اسلامی، واحد بافت، دانشگاه آزاد اسلامی، بافت، ایران

فصلنامه علمی پژوهشی تاریخ (شاپا) ۲۰۰۸-۲۰۲۱ دوره ۲۰ شماره ۷۸ پاییز ۱۴۰۴ صفحه ۵۷-۳۷

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۹/۳۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۱

### چکیده

به نظر می‌رسد یکی از مهمترین ابعاد اثرگذار سیره اهل بیت (ع) در دنیای امروز شکل‌گیری مکاتبی ارزشمند و موثر نظیر مکتب شهید سلیمانی است. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، ترکیبی (کیفی-کمی) است. در بخش کیفی، از روش تحلیل محتوا استفاده شد و داده‌ها از طریق فیش‌برداری و نت‌برداری از ۲۴ کتاب و مقاله مرتبط با کلیدواژه‌های سیره امام حسین (ع)، قیام امام حسین (ع) و مکتب شهید سلیمانی در بازه زمانی ۱۳۹۴-۱۴۰۲ جمع‌آوری شدند. حجم نمونه در بخش کیفی تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. در بخش کمی، از پرسشنامه استفاده شد و داده‌ها از ۱۳۶ نفر از مدیران نهادهای اجتماعی، فرهنگی و مذهبی (بر اساس جدول مورگان) به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده جمع‌آوری و با نرم‌افزار SPSS تحلیل شدند. یافته‌های پژوهش نشان داد که قیام امام حسین (ع) از طریق مولفه‌هایی مانند معنویت‌گرایی، مکتب‌سازی مقاومت و ایستادگی، ولایت‌مداری، توحیدباوری، شخصیت‌یافتن جامعه اسلامی و شعارهای حیات‌بخش، بر شکل‌گیری تعاملات مکتب شهید سلیمانی تأثیرگذار بوده است. این تعاملات نه تنها به ترویج ارزش‌های امام حسینیه در جامعه اسلامی منجر شده، بلکه با تأکید بر ایستادگی و مقاومت، باعث تقویت هویت جمعی و فرهنگ ایثار در میان پیروان این مکتب گردیده است. به عبارت دیگر، آموزه‌های امام حسین (ع) به عنوان یک منبع الهام، در تکوین و توسعه مکتب شهید سلیمانی نقشی اساسی ایفا کرده‌اند.

واژگان کلیدی: مکتب شهید سلیمانی، قیام امام حسین، معنویت‌گرایی، شعارهای حیات‌بخش، مکتب‌سازی، مقاومت و ایستادگی.

حادثه کربلا و شهادت حضرت سیدالشهداء (ع) از مهم ترین قضایای تاریخی است که در عقاید مسلمین نقش بسزایی داشته و گستردگی ابعاد آن همواره برای دانشمندان و اندیشمندان شگرف بوده است. اما ضرورت پردازش به تبیین تاریخی امام حسین، بدین سبب است که از قیام امام حسین (ع) در همه ابعاد، در حد شایسته سخن به میان نیامده و حال آنکه این حرکت، نکات تربیتی و معنوی قابل توجه و ماندگاری را در خود مستتر دارد. نهضت سترگ امام حسین (ع) آموزه ها و پیامهای پیدا و پنهان فراوانی برای ابعاد مختلف زندگی انسان دارد. یکی از مهمترین ابعاد این نهضت بزرگ ابعاد چندگانه آن است که می تواند دلالت های فراوانی بر مکتب شهید سلیمانی داشته باشد. شناخت تعاملات مکتب شهید سلیمانی ضرورت امروز کشور است و از آن میتوان به عنوان الگوی عملی بخش های مدیریتی و اجرایی و معنوی و تربیتی و سیاسی و اجتماعی کشور بهره برد. شهید سلیمانی، زنده تر و زبیده تر از گذشته حضور دارد؛ او یک اسطوره بزرگ و یک مکتب ساز است؛ اسطوره مقاومت و شهادت در برابر ظلم و ظالم، اسوه اخلاص و کار بی منت برای خدا، سرمشق تلاش ساده زیستی، شجاعت، مجاهدت، خدمتگزاری به مردم و قهرمان مبارزه در راه آرمان، بی آنکه از غیر خدا ترسی داشته باشد. مکتب امام حسین، مکتب امام صادق و مکتب امام خمینی، همه از مکتب اسلام الهام گرفته اند. ما مکتب امام خمینی را شعبه ای از مکتب امام حسین (ع) میدانیم. مکتب شهید سلیمانی نیز شعبه ای از مکتب امام خمینی است برای تبیین مکتب شهید سلیمانی باید اول مکتب اسلام را بشناسیم. پس از آن، سراغ تشریح کتب پیامبر (ص) و اولیای الهی برویم و مکتب حضرت سیدالشهدا را دقیق و عمیق بشناسیم. آن زمان است که مکتب امام خمینی نمود پیدا میکند. با شناخت مکتب خمینی کبیر، شاخص های مکتب شهید سلیمانی نیز شناخته خواهد شد. مهمترین موضوعی که در عنصر شهید سلیمانی تجلی داشت و خود را به رخ می کشید توکل به پروردگار متعال و توسل به اهل بیت علیهم السلام علی الخصوص امام حسین (ع) بود. او به خوبی می دانست آنکه خدا را صاحب هر امری و عالم به آن میداند هرگز دست نیاز به سوی دیگر مخلوق ناتوان خدا نمی برد زیرا او مطمئن است یگانه نیروی تاثیرگذار در امور خداوند است. یکی از کارهای بزرگ سردار سلیمانی، مکتب سازی و نیروسازی با الگو از واقعه امام حسین (ع) بود او در

مجموعه خودش ده‌ها و صدها سلیمانی و مکتبی ساخت او بیشتر بر ایمان و اعتقادات ائمه اطهار تاکید داشت و آن را محور قرار میداد.

با تامل در آثار و برخی پژوهش‌های موجود داخلی مؤلفه‌های مهم تربیتی و سیاسی براساس نهضت امام حسین (ع) شامل حمایت از حق و مقابله با ظلم، امر به معروف و نهی از منکر، نپذیرفتن ذلت، عزتمندی و سربلندی، عدالت خواهی بصیرت و تدبیر، آزادی و آزادگی، مسئولیت پذیری و نظارت همگانی مردم، تأکید بر نقش نخبگان و دانشمندان و سرانجام ولایت مداری است. بررسی درس‌های تربیتی حماسه امام حسین (ع) و اثرات ثانویه آن از این جهت اهمیت وافری دارد؛ زیرا باید مشخص شود که چرا بنای مستحکم جامعه اصول‌گرایی که پیامبر (ص) آن را پی ریزی کرده بود، پس از نیم قرن به گونه‌ای فرو ریخت که امام حسین (ع) ناچار شد، برای بازسازی آن قیام کند. بنابراین پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیرات قیام امام حسین (ع) بر شکل‌گیری تعاملات مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی، انجام شد، در حالی که تحقیقات پیشین بیشتر بر ابعاد تربیتی قیام امام حسین (ع) تمرکز کرده‌اند، این پژوهش با رویکردی وسیع‌تر به شناسایی هدف اصلی تحقیق پرداخته است. همچنین در پیشینه‌ی پژوهش، هادی منش (۱۴۰۳) توکلی و همکاران (۱۴۰۲) در پایان‌نامه‌ای تحت عنوان «بررسی تطبیقی شاخص‌های تعلیم و تربیت در مکتب شهید سلیمانی» به شباهت‌ها و تفاوت‌های نظام تربیتی اسلام و پراگماتیسم اشاره کرده و الگویی از تربیت جهادی را از سیره شهید سلیمانی استخراج کردند. همچنین، ترابی کلاته قاضی (۱۴۰۱) با تحلیل مؤلفه‌های اخلاق حکمرانی در مکتب شهید سلیمانی، ۲۴ مؤلفه کلیدی را معرفی کرد که به ارزش‌محوری، استکبارستیزی و دیگر ویژگی‌های مدیریتی اشاره دارد. شهابی و همکاران (۱۴۰۰) در پایان‌نامه‌ای به بررسی تطبیقی شاخص‌های تعلیم و تربیت در ایران باستان و مکتب شهید سلیمانی پرداخته و نقاط اشتراک و افتراق این دو را تحلیل کردند. درویشی و همکاران (۱۳۹۹) نیز با تحقیق در مورد معیارهای انتصاب فرماندهان و مدیران انتظامی، نتایج خود را بر پایه مکتب شهید سلیمانی استخراج کردند. با توجه به این پیشینه، پژوهش حاضر به بررسی تأثیرات قیام امام حسین (ع) بر شکل‌گیری مکتب شهید سلیمانی در ابعاد مختلف پرداخته، تحقیق حاضر بیانی است که از یک واقعیت که با دقتی علمی و آمیخته به احساس و عاطفه نهفته در نهانگاه همه انسان‌ها ارائه شده و برخی از نکات تربیتی قریب به یک سال آخر زندگی امام حسین (ع) علیه السلام مورد توجه قرار داده است. از

این رو سؤالی که در این پژوهش به دنبال یافتن پاسخی برای آن است این است که کدام مولفه قیام امام حسین (ع) بیشترین نقش یا تاثیرگذاری را بر مکتب شهید سلیمانی دارد. روش تحقیق:

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، ترکیبی (کیفی-کمی) است. در بخش کیفی از روش تحلیل محتوا و در بخش کمی از روش پیمایشی با استفاده از پرسشنامه و تحلیل رگرسیون استفاده شده است. در ادامه، هر یک از این بخش‌ها به طور جداگانه توضیح داده می‌شوند.

بخش کیفی: هدف بخش کیفی این پژوهش، شناسایی مولفه‌های کلیدی قیام امام حسین (ع) و بررسی تأثیر آن‌ها بر شکل‌گیری مکتب شهید سلیمانی است. در این بخش از روش تحلیل محتوا استفاده شده است. تحلیل محتوا یک روش پژوهشی کیفی است که به بررسی نظام‌مند متون و اسناد برای استخراج مفاهیم و الگوها می‌پردازد. جامعه آماری این بخش شامل مقالات و کتاب‌های مرتبط با کلیدواژه‌های سیره امام حسین (ع)، قیام امام حسین (ع) و مکتب شهید سلیمانی است که در بازه زمانی ۱۳۸۰ تا ۱۴۰۲ به چاپ رسیده‌اند. نمونه‌گیری در این بخش به روش هدفمند انجام شده است. بدین صورت که منابعی که بیشترین ارتباط را با موضوع پژوهش داشتند، انتخاب شدند. حجم نمونه تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت، به این معنا که تا زمانی که داده‌های جدیدی از تحلیل متون استخراج نشد، فرآیند نمونه‌گیری ادامه پیدا کرد. در نهایت، ۲۴ مقاله به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها در بخش کیفی، فیش‌برداری و نت‌برداری از متون انتخاب‌شده بود. داده‌های استخراج‌شده با استفاده از کدگذاری و دسته‌بندی مفاهیم تحلیل شدند.

سوالات بخش کیفی:

مولفه‌های اصلی قیام امام حسین (ع) که بر مکتب شهید سلیمانی تأثیر گذاشته‌اند، کدامند؟

چگونه آموزه‌های امام حسین (ع) در رفتار و اقدامات شهید سلیمانی تجلی یافته‌اند؟

قیام امام حسین (ع) چگونه بر تعاملات اجتماعی و فرهنگی مکتب شهید سلیمانی تأثیر گذاشته است؟

نقش آموزه‌های قیام امام حسین (ع) در شکل‌گیری اصول مدیریتی و رهبری در مکتب شهید سلیمانی چگونه بوده است؟

چگونه قیام امام حسین (ع) به عنوان یک الگوی مقاومت در مکتب شهید سلیمانی مورد استفاده قرار گرفته است؟

#### بخش کمی

هدف بخش کمی این پژوهش، بررسی تأثیر مولفه‌های قیام امام حسین (ع) بر مکتب شهید سلیمانی و شناسایی مولفه‌هایی است که بیشترین تأثیر را داشته‌اند. در این بخش از روش پیمایشی با استفاده از پرسشنامه و تحلیل رگرسیون استفاده شده است. جامعه آماری این بخش شامل ۲۱۵ نفر از مدیران نهادهای اجتماعی، فرهنگی و مذهبی است که با برنامه‌ریزی‌های اجتماعی مرتبط با فرهنگ امام حسین (ع) سروکار دارند. حجم نمونه بر اساس جدول مورگان، ۱۳۶ نفر تعیین شد. نمونه‌گیری به روش تصادفی ساده انجام گرفت. ابزار جمع‌آوری داده‌ها در بخش کمی، پرسشنامه بود. این پرسشنامه شامل ۶ مقوله اصلی و ۳۰ سوال بود. مقوله‌های اصلی عبارتند از: معنویت‌گرایی، مقاومت و ایستادگی، ولایت‌مداری، توحیدباوری، مکتب‌سازی و شعارهای حیات‌بخش. روایی صوری: روایی صوری پرسشنامه از طریق نظرات متخصصان و صاحب‌نظران در حوزه‌های مرتبط تأیید شد. پایایی: برای بررسی پایایی پرسشنامه، از آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آن بالای ۰.۷۵ به دست آمد. این مقدار نشان‌دهنده پایایی مناسب پرسشنامه است. داده‌های جمع‌آوری‌شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS تحلیل شدند. هدف از این تحلیل، شناسایی این بود که کدام مؤلفه قیام امام حسین (ع) بیشترین تأثیر را بر مکتب شهید سلیمانی دارد. برای این منظور، از تحلیل رگرسیون استفاده شد.

جدول ۱. اسامی و نام مقالات

| خلاصه مقالات                                                                                                                                                                                        | نام مقالات                                                                | نویسندگان و سال                |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|--------------------------------|
| این مقاله به مقایسه شاخص‌های تعلیم و تربیت در مکتب شهید سلیمانی با دیگر مکاتب تربیتی پرداخته و نشان می‌دهد که این مکتب بر پایه‌های اسلامی و ارزش‌های انقلابی استوار است.                            | بررسی تطبیقی شاخص‌های تعلیم و تربیت در مکتب شهید سلیمانی                  | توکلی و همکاران (۱۴۰۲)         |
| این مقاله به بررسی تقابل حق و باطل در فرهنگ انتظار و مکتب شهید سلیمانی پرداخته و نشان می‌دهد که این مکتب بر مبنای مبارزه با ظلم و استکبار شکل گرفته است.                                            | مصاف حق و باطل در فرهنگ انتظار و مکتب شهید سلیمانی                        | الهی نژاد، حسین (ع) (۱۴۰۲)     |
| این مقاله چارچوبی برای تحلیل دشمن‌شناسی در مکتب شهید سلیمانی ارائه می‌دهد و نشان می‌دهد که این مکتب بر اساس شناخت دقیق دشمن و مقاومت در برابر آن شکل گرفته است.                                     | طراحی چارچوب ساختاری-تفسیری دشمن‌شناسی در مکتب شهید سلیمانی               | معینی پور و احمدی (۱۴۰۱)       |
| این مقاله مؤلفه‌های اخلاقی حکمرانی در مکتب شهید سلیمانی را بررسی کرده و نشان می‌دهد که این مکتب بر پایه‌های اخلاقی مانند عدالت، مسئولیت‌پذیری و خدمت به مردم استوار است.                            | مؤلفه‌های اخلاق حکمرانی در مکتب شهید سلیمانی                              | ترابی کلاته قاضی (۱۴۰۱)        |
| این مقاله به مقایسه شاخص‌های تعلیم و تربیت در ایران باستان و مکتب شهید سلیمانی پرداخته و نشان می‌دهد که این مکتب از ارزش‌های اسلامی و ملی الهام گرفته است.                                          | بررسی تطبیقی شاخص‌های تعلیم و تربیت در ایران باستان و مکتب شهید سلیمانی   | شهابی و همکاران (۱۴۰۰)         |
| این مقاله به بررسی مسئولیت اجتماعی مدیران جهادی در مکتب شهید سلیمانی پرداخته و نشان می‌دهد که این مکتب بر پایه‌های خدمت به جامعه و ایثار استوار است.                                                | مکتب شهید سلیمانی، منظومه عملی مسئولیت اجتماعی مدیران جهادی               | ردابی و همکاران (۱۴۰۰)         |
| این مقاله معیارهای انتصاب فرماندهان و مدیران انتظامی را در مکتب شهید سلیمانی بررسی کرده و نشان می‌دهد که این مکتب بر پایه‌های شایستگی، اخلاق و تعهد استوار است.                                     | معیارهای انتصاب فرماندهان و مدیران انتظامی در آموزه‌های مکتب شهید سلیمانی | درویشی و همکاران (۱۳۹۹)        |
| این مقاله به تحلیل ابعاد تربیتی واقعه امام حسین (ع) پرداخته و نشان می‌دهد که این واقعه به عنوان الگویی برای مقاومت و ایثار در مکتب شهید سلیمانی مورد استفاده قرار گرفته است.                        | تحلیل ابعاد تربیتی واقعه امام حسین                                        | بدیعیان گروتی و همکاران (۱۳۹۹) |
| این مقاله مؤلفه‌های اخلاقی حکمرانی در مکتب شهید سلیمانی را بررسی کرده و نشان می‌دهد که این مکتب بر پایه‌های اخلاقی مانند عدالت، مسئولیت‌پذیری و خدمت به مردم استوار است.                            | مؤلفه‌های اخلاق حکمرانی در مکتب شهید سلیمانی                              | ترابی کلاته قاضی، علی (۱۳۹۹)   |
| این مقاله چارچوبی برای تحلیل جنبه‌های انسانی مکتب شهید سلیمانی ارائه می‌دهد و نشان می‌دهد که این مکتب بر پایه‌های انسان‌گرایی و ارزش‌های اخلاقی استوار است.                                         | چارچوبی برای تحلیل جنبه‌های انسانی مکتب شهید سلیمانی                      | پورقیومی و علویان (۱۳۹۹)       |
| این مقاله به بررسی روش موردکاوی به عنوان الگویی برای آموزش در مکتب شهید سلیمانی پرداخته و نشان می‌دهد که این روش در تبیین اصول این مکتب مؤثر است.                                                   | روش موردکاوی به مثابه الگوی آموزش دلالت‌هایی برای تبیین مکتب شهید سلیمانی | لطیفی، میثم (۱۳۹۹)             |
| این مقاله به بررسی سبک رهبری شهید سلیمانی پرداخته و نشان می‌دهد که وی به عنوان الگویی برای رهبری خدمتگزار در مکتب خود عمل کرده است.                                                                 | واکاوی سبک رهبری سردار شهید حاج قاسم سلیمانی، الگوی متعالی رهبری خدمتگزار | قرباغی و همکاران (۱۳۹۹)        |
| این مقاله به بررسی اهداف تربیتی امام حسین (ع) در واقعه امام حسین (ع) پرداخته و نشان می‌دهد که این واقعه به عنوان الگویی برای مقاومت و ایثار در مکتب شهید سلیمانی مورد استفاده قرار گرفته است.       | غایت‌شناسی تربیتی امام حسین (ع) در جریان واقعه امام حسین                  | بدیعیان و نوروزی (۱۳۹۵)        |
| این مقاله به بررسی نشانه‌های عزت نفس در رفتار بازماندگان قیام امام حسین (ع) پرداخته و نشان می‌دهد که این واقعه به عنوان الگویی برای تقویت عزت نفس در مکتب شهید سلیمانی مورد استفاده قرار گرفته است. | نشانه‌های عزت نفس در رفتار بازماندگان قیام امام حسین                      | صادقی و شاکری نیا (۱۳۹۴)       |
| این مقاله به بررسی جایگاه خرد و خردورزی در سیره امام حسین (ع) پرداخته و نشان می‌دهد که این مفاهیم در مکتب شهید سلیمانی نیز مورد تأکید قرار گرفته‌اند.                                               | جایگاه خرد و خردورزی در سیره امام حسین (ع)                                | بدیعیان (۱۳۹۴)                 |

## بررسی نقش آموزه‌های قیام امام حسین (ع) در شکل‌گیری تعاملات مکتب شهید سلیمانی

|                                        |                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|----------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| مطهری (۱۳۸۹)                           | حماسه حسینی                                                                           | این کتاب به تحلیل واقعه امام حسین (ع) و تأثیرات آن بر فرهنگ اسلامی پرداخته و نشان می‌دهد که این واقعه به عنوان الگویی برای مقاومت و ایثار در مکتب شهید سلیمانی مورد استفاده قرار گرفته است.                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| مطهری (۱۳۸۰)                           | حماسه حسینی                                                                           | این کتاب به تحلیل واقعه امام حسین (ع) و تأثیرات آن بر فرهنگ اسلامی پرداخته و نشان می‌دهد که این واقعه به عنوان الگویی برای مقاومت و ایثار در مکتب شهید سلیمانی مورد استفاده قرار گرفته است.                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| حسینی، سید باقر؛<br>اویسی، رویا (۱۴۰۳) | امام حسین (ع) و فرهنگ مقاومت با<br>محوریت شهید سردار قاسم سلیمانی                     | این مقاله به بررسی تأثیرات امام حسین (ع) بر فرهنگ مقاومت با محوریت شهید سلیمانی پرداخته و نشان می‌دهد که این واقعه به عنوان الگویی برای مقاومت در مکتب شهید سلیمانی مورد استفاده قرار گرفته است.                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| ریحانی (۱۳۸۱)                          | سخنان امام حسین (ع) از مکه تا کربلا                                                   | این مقاله به بررسی سخنان امام حسین (ع) از مکه تا کربلا پرداخته و نشان می‌دهد که این سخنان به عنوان الگویی برای مقاومت و ایثار در مکتب شهید سلیمانی مورد استفاده قرار گرفته است.                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| پورحسین (ع) (۱۳۸۲)                     | شهید مطهری، پیام‌های امام حسین<br>(ع) و خطر تحریف مروری دوباره                        | این مقاله به بررسی پیام‌های امام حسین (ع) و خطر تحریف آن‌ها پرداخته و نشان می‌دهد که این پیام‌ها به عنوان الگویی برای مقاومت و ایثار در مکتب شهید سلیمانی مورد استفاده قرار گرفته است.                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| خراسانی پاریزی و<br>بارخدا             | نقش عزت نفس در مدیریت اسلامی و<br>مکتب شهید سلیمانی                                   | این مقاله به بررسی احساس ارزشمندی، تن ندادن به ذلت و خواری، پرورش شخصیت مستحکم و موفق، تقویت اراده و خودباوری، آراستگی به کمالات اخلاقی و استقلال و خود اعتمادی، از آثار فردی عزت نفسم و طمانعت سمتمیزی و ستم گریزی، هنجاریابی اخلاقی و تقویت هنجارهای اخلاقی از آثار اجتماعی عزت نفس از دیدگاه قرآن و احادیث در مکتب شهید سلیمانی را توضیح می‌دهد.                                                                                                                             |
| چراغی کوتیانی                          | شاخصه‌های جامعه‌شناختی انتظار<br>راهبردی در مکتب شهید سلیمانی                         | این مقاله به بررسی بهره‌مندی از رویکرد تمدن‌سازی اسلامی؛ عقلانیت معطوف به ارزش؛ نگاه راهبردی؛ عمل‌انگاری انتظار؛ استقامت‌ورزی؛ ایجاد همبستگی اجتماعی؛ مدیریت عواطف و احساسات و جهاد همه‌جانبه در مکتب شهید سلیمانی اشاره می‌کند.                                                                                                                                                                                                                                                |
| شاهرخی و<br>همکاران (۱۴۰۱)             | نقش راهبردی مکتب امامین انقلاب در<br>زمینه‌سازی ظهور با تأکید بر مکتب<br>شهید سلیمانی | این مقاله بیان می‌کند که مکتب شهید سلیمانی براینده و برونداد حاصل از جهان‌بینی شهید سلیمانی است که در اندیشه و عمل ایشان ظهور و بروز پیدا کرده و انسان‌های بسیاری را به فراخور خود تحت تأثیر فراوان قرار داده است، آن شهید چون تربیت یافته مکتب اسلام و معصومین (و مکتب امامین انقلاب بود با نگاه و نگرش الهی به جهان هستی و انسان، مکتب تربیتی بنا نمود که همه شئون دنیوی و اخروی را می‌توان از آن استخراج کرد که از لحاظ فردی و اجتماعی می‌تواند الگو دهنده و درس‌آموز باشد.  |
| مودت و فریب<br>دوست (۱۳۹۹)             | نقش مودت اهل بیت (ع) در مکتب<br>شهید سلیمانی                                          | این مقاله بیان می‌کند که «مودت فی القربی» علاوه بر ایفای نقش بازدارندگی در راستای پاکسازی نفس، نقش تمهیدی در تعالی اخلاق و معنویت در سه محور ارتباط انسان با خدا، اهل بیت (ع) و مردم دارد. در پرتو مودت اهل بیت (ع)، خشیت حقیقی از خدا و اخلاق معنا می‌پذیرد و با پیروی محض و اولویت بخشی عملی نسبت به اهل بیت (ع) و نیز توسل و خدمتگزاری به ایشان، معنویت تعالی می‌یابد. در پرتو چنین مودتی بود که شهید سلیمانی با رابطهای متواضعانه و صادقانه به جامعه انسانی خدمت رسانی کرد. |

### نوآوری پژوهش:

تمرکز بر تعاملات مکتب شهید سلیمانی: در حالی که تحقیقات پیشین بیشتر به ابعاد فردی، تربیتی یا رهبری شهید سلیمانی پرداخته‌اند، این پژوهش به طور خاص بر تعاملات مکتب شهید سلیمانی

و تأثیرات قیام امام حسین (ع) بر این تعاملات تمرکز کرده است. این موضوع در تحقیقات قبلی کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

نوآوری این پژوهش در این است که نشان می‌دهد چگونه شهید سلیمانی آموزه‌های امام حسین (ع) را در عرصه‌های عملیاتی به کار گرفته و به یک مکتب فکری و عملیاتی تبدیل کرده است. این مکتب نه تنها به تقویت هویت جمعی و فرهنگ مقاومت در جامعه اسلامی کمک کرده، بلکه با ترویج ارزش‌های امام حسینی، به عنوان یک نظام فکری و عملیاتی پایدار، نقش اساسی در شکل‌گیری تعاملات اجتماعی، فرهنگی و سیاسی ایفا کرده است

بررسی مولفه‌های کلیدی قیام امام حسین: این پژوهش به طور خاص مولفه‌هایی مانند معنویت‌گرایی، مقاومت و ایستادگی، ولایت‌مداری و توحیدباوری را به عنوان عوامل تأثیرگذار از قیام امام حسین (ع) بر مکتب شهید سلیمانی بررسی کرده است. این رویکرد تحلیلی به درک بهتر چگونگی انتقال آموزه‌های امام حسین (ع) به مکتب شهید سلیمانی کمک می‌کند.

ارائه چارچوبی برای تبیین تأثیرات امام حسین: این پژوهش با ارائه چارچوبی برای تبیین تأثیرات قیام امام حسین (ع) بر مکتب شهید سلیمانی، به درک بهتر این رابطه کمک کرده است. این چارچوب می‌تواند به عنوان الگویی برای تحقیقات آینده در این حوزه مورد استفاده قرار گیرد

**یافته های تحقیق:**

جدول ۲. مقولات استخراجی

| مقوله اصلی               | مقوله فرعی                                                                                           | متن                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|--------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| شخصیت یافتن جامعه اسلامی | عزت مندی                                                                                             | نگاه حماسی به نهضت امام حسین (ع) است که این حماسه را در ملت اسلام ایجاد می‌کند، جامعه حسینی را عزتمند و همراه با غرور می‌سازد (مطهری، ۱۳۸۹).<br>بعد از شهادت امام حسین (ع) یک چنین حالتی به وجود آمد، یک رونقی در اسلام پیدا شد (پور حسین، ۱۳۸۲).<br>احساسات بردگی و اسارتی را که از اواخر زمان عثمان و تمام دوره معاویه بر روح جامعه اسلامی حکمفرما بود، تضعیف کرد (مطهری، ۱۳۸۰).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| شعارهای حیات بخش         | حق‌گرایی<br>آزادی و شرافت<br>دوری از ذلت<br>اصلاحات اجتماعی<br>انزجار از<br>دنیازدگی و<br>تظاهر دینی | الا ترون ان الحق لا يعمل به و ان الباطل لا يتناهى عنه؟ ليرغب المؤمن في لقاء الله محققاً؛ آیا نمی بینید که به حق عمل نمی‌شود و کسی از باطل روی گردان نیست؛ در چنین شرایطی مؤمن باید لقاء پروردگارش را بر چنین زندگی‌ای ترجیح بدهد (بدیع‌ان، ۱۳۹۹).<br>الموت اولی من رکوب العار؛ نزد من، مرگ از ننگ ذلت و پستی بهتر و عزیزتر است. «لا اری الموت الا سعادة و الحیاة مع الظالمین الا برماز؛ مرگ را جز خوشبختی نمی‌بینم و زندگی با ستمکاران را جز ملامت و خستگی (توکل، ۱۴۰۲).<br>هیئات منا الذلة؛ ذلت و خواری از ساحت ما به دور است.<br>انی لم اخرج اشرا و لا بطرا و لا مفسدا و لا ظالما و انما خرجت لطلب الاصلاح فی امة جدی؛ بی گمان قیام من برای خوشگذرانی و مفسده جویی و ستمگری نمی‌باشد، بلکه قیام من فقط برای ایجاد اصلاح امور در امت جدم است (حلوانی ۱۳۸۳).<br>الناس عبید الدنیا و الدین لعق علی السنتهم؛ مردم برده دنیا و دین لقلقه زبانشان می‌باشد (حلوانی ۱۳۸۳).<br>دشمن شناسی و اخلاص، ویژگی‌های شاخص شهید سلیمانی بود (قرباغی و همکاران، ۱۳۹۹).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| معنویت‌گرایی             | معنویت‌گرایی                                                                                         | نخستین ویژگی مکتب سلیمانی توجه به امور معنوی است شهید حاج قاسم سلیمانی در برنامه معنویش: اولاً: سخت مداومت در انجام ((نافله، شب، سحر خیزی، شب زنده داری)) داشت سردار معروفی هم‌رمز سال‌های طولانی می‌گوید: " بارها گفتم طی سال‌ها رفاقت با حاج قاسم هیچ وقت ندیدم نماز شب شهید سلیمانی قطع شود. من با اشک‌ها و صدای ناله‌های او برای نماز بیدار می‌شدم. " (لطیفی، ۱۳۹۹).<br>چنانچه حسین (ع) در روز امام حسین (ع) در جنگ نماز را به پا داشت او نیز به نماز توجه داشت هیچ نمازی ندیدم که حاج قاسم بخواند و در قنوت یا در پایان نماز گریه نکند و پیوسته این ذکر یا رب الشهدا، یا رب الحسین، یا رب المهدی ورد زبان او و دوستانش در نماز بود و بعد گریه می‌کردند. «(دشتی، ۱۳۸۰).<br>شخص آنچنان خودش را ساخته و به مرتبه‌ای از قوه و قدرت روحی رسیده باشد که اگر در برابر (امر مشتبه بین حرام و حلال) قرار بگیرد که با آن معامله حرام نموده و بنام حلال مرتکب امر مشتبه هم نشود، بلکه احتیاط بکند. چراکه رسول الله صلی الله علیه و آله فرمودند:<br>"حَلَالٌ بَيْنَ وَ حَرَامٍ بَيْنَ وَ شُبُهَاتٌ تَرْتَدُّ بَيْنَ ذَلِكَ فَمَنْ تَرَكَ الشُّبُهَاتِ نَجَا مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ وَ مَنْ أَخَذَ بِالشُّبُهَاتِ ارْتَكَبَ الْمُحَرَّمَاتِ وَ هَلَكَ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُ"<br>حلال واضح و روشن و حرام آشکار و بدون ابهام و اموری که مردد میان این دو است. هر کس شبهات را ترک کند از محرمات نجات می‌یابد و هر کس به شبهات اقدام کند مرتکب محرمات می‌شود و ندانسته هلاک و نابود می‌گردد. (مطهری، ۱۳۸۰).<br>به دلیل همین روحیه متشعر بودن و رعایت حرام و حلال و اجتناب از مشتبهات است که نامه‌ای به صاحب خانه داعشی در جنوب شرق سوریه نوشته که نیروهای مقاومت از خانه آنها در عملیات آزادسازی منطقه «البوکمال» به عنوان قرارگاه فرماندهی استفاده کرده بودند: " من برادر فقیر شما، قاسم سلیمانی هستم. شما من را مطمئناً می‌شناسید. من شیعه هستم و شما اهل سنت هستید. البته ما هم به شکلی سنی هستیم چون معتقد به سنت رسول الله هستیم و ان شاء الله تلاش می‌کنیم به شیوه ایشان عمل کنیم و شما هم به شکلی شیعه هستید چون اهل بیت (ع) را دوست دارید. از شما عذرخواهی می‌کنم که بدون اجازه از خانه‌تان استفاده کردیم. اگر خسارتی به خانه شما وارد آمده، آماده پرداخت بهای آن هستیم. این شماره تلفن منزل من در ایران است. اگر فکر می‌کنید دینی به گردن ماست، لطفاً تماس بگیرید، من آماده‌ام هر کار بخواهید انجام دهم. " (معینی پور و احمدی، ۱۴۰۱).<br>شهید سلیمانی که شاگرد مکتب امام (ع) است و به وی عشق می‌ورزید و خود را پیرو راه و اندیشه و خط و آرمانهای امام حسین (ع) و ارزشهای قیام امام حسین (ع) میدانند، تعبد، تعهد، تقوا، تواضع، دنیاگریزی، آخرت‌گرایی، اخلاص، توسل، |

## فصلنامه علمی پژوهشی تاریخ. سال بیستم. شماره هفتاد و هشت (۷۸) - پاییز ۱۴۰۴

|                |                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|----------------|----------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                |                                        | <p>تضرع، ولایت محوری و تکلیف گرایی، عطر معنویت را با رنگ و بوی خدامحوری بر سراسر مکتبش می افشاند تا غنچه های عبودیتش، او و حامیان و پیروان مکتبش را گل افشانی کند.</p> <p>شهید سلیمانی، هم شجاع بود، هم باتدبیر بود. سخنش اثرگذار بود؛ قانع کننده بود؛ تأثیرگذار بود. از همه ی اینها بالاتر، اخلاص او بود. بااخلاص بود(پورقیومی و علویان، ۱۳۹۹).</p> <p>" این ابزار شجاعت و ابزار تدبیر را برای خدا خرج می کرد؛ اهل تظاهر و ریا و مانند اینها نبود گفتند: اینها همه دنیوی ست! دعا کن یک روز مدال آخروی ام را از خدا بگیرم "(صادقی بهمنی، ۱۳۸۳)</p> <p>شهید سلیمانی در بهمن ( ۱۳۸۸) در جمع پاسداران نیروی قدس میگوید: «امام، آن عبد صالح خدا، عبودیت از تمام سکناتش جاری بود. آن چیزی که امام بر آن اصرار ورزید و از اول و بر پایه ی آن، انقلاب را جلو برد، اسلام بود. ابتکاری که امام به خرج دادند، اسلام و مذهب تشیع را پشتوانه ی این انقلاب و ایران قرار دادند. اگر بدون تمسک به امام حسین (ع) بود، ما میتوانستیم پیروز بشویم این، ابتکار امام بود، و کار بزرگ امام، این بود(تربلی کلاته قاضی، ۱۳۹۹).</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| ولایت<br>مداری | ولایت فقیه<br>استمرار نبوت و<br>امامت  | <p>ولایت فقیه هم در تحلیل صحیح نیز باطن و تجلی نبوت و امامت است که به برکت رهبری و زعامت فقیه جامع الشرایط، تلاش و مجاهدت ( ۲۵۰) ساله ائمه معصومین علیهم السلام درعصر غیبت عینیّت و شکل عملی می گیرد و در قالب نظام اسلامی به ثمرمی نشیند محبت بین شهید سلیمانی و رهبری نمونه مثال زدنی التزام به ولایت است. هر زمانی که این شهید عزیز گزارشی ارائه می داد رهبری قلباً و زبانا او را تحسین (ع) می نمود و در برابر برکات شهادت او عبارت سر تعظیم فرود می آورم را فرمودند ولایت مداری عنصر برجسته منش شهید سلیمانی برای پیشگیری از آسیب اجتماعی بود. این فرد رهنمودهای رهبر انقلاب را می فهمید و به آن عاقلانه و عاشقانه عمل می نمود او در وصیت نامه اش تصریح می کند اگر ملتی فاقد رهبری هوشمند، حکیم، بصیر و متقی بود؛ آن ملت شکست می خورد، باید توجه کنیم که چرا بیداری اسلامی در کشورهای مصر، تونس و لیبی پیروز نشد؟ دلیلش این است که فاقد رهبری بصیر بودند... دلیل اصلی پیشرفت... رهبری است؛ عامل دوم نیز انسانهای فداکاری هستند که همپا و همراه با رهبری، گام بر می دارند.(الهی نژاد، ۱۴۰۲).</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| توحیدباوری     | باور به توحید<br>در برابر رضای<br>الهی | <p>شهیدان با استفاده از توحید و اخلاصی برخاسته از پنج اصل اساسی دین، به این مقام عظیم رسیده اند. میتوان گفت همه ی شهدای ما، شهدای حقیقی اصول دین اند؛ یعنی میگویم توحید، توحید در تصور شهید متفاوت است با توحیدی که ما تصور می کنیم. لذا آن تصور از توحید، به این شهیدان معرفت داد و آنان به این مقام عظیم و بزرگ رسیدند. شهیدان، این توحید را از قرآن و ادعیه و دو امام انقلاب اسلامی گرفته اند». وی بر این باور بود: «دعاهایی که می خوانیم، عموماً دعاهای توحیدی است. خواندن دعا و قرآن، انسان را به توحید می رساند؛ آن هم توحیدی که شهیدساز است؛ توحیدی که اعتقاد به خدا و کفر به طاغوت را رقم میزند و عبودیت خدا را ترسیم می کند(مطهری ۱۳۸۰)</p> <p>ثمره اعتقاد توحیدی امام حسین (ع) در مقابل مشیت الهی آن است که امام آنچه را اراده می کند که رضایت حق تعالی در آن است. او چنان بندگی می کند که جز با رضا و امر حق تعالی مرتکب هیچ عملی نمی شود. جلوه مقام رضا و تسلیم امام حسین (ع) در برابر مشیت الهی در خطبه ای که در مکه پیش از عزیمت به عراق ایراد فرمود، مشهود است: «سپاس برای خداست. آنچه خدا بخواهد همان خواهد بود و هیچ نیرویی حکم فرما نیست، مگر به اراده خداوند و درود بر فرستاده خویش. مرگ، بر انسان ها لازم افتاده، همانند اثر گردنبند که لازمه گردن دختران است». این بیان حضرت، نشان از وحدانیت بودن خداوند دارد؛ چنان که در ادامه می فرماید: «از پیشامدی که با قلم قضا نوشته شده است، چاره و مفری نیست. بر آنچه خدا راضی است، ما نیز راضی و خشنودیم. در مقابل بلا و امتحان او صبر می کنیم و اجر صبرکنندگان را بر ما عنایت خواهد نمود( محمدی ری شهری، ۱۳۸۸)</p> <p>هنگامی که امام حسین (ع) خواست از مدینه بیرون رود، ام سلمه (همسر با وفای رسول خدا (ص) نزد وی آمد و عرض کرد: پسر! با رفتن به سوی عراق مرا اندوهگین مساز، چرا که از جدّت رسول خدا (ص) شنیدم که فرمود فرزندان حسین (ع) در سرزمین عراق در دشت کربلا کشته خواهد شد( ریحانی، ۱۳۸۱).</p> <p>خداوند بزرگ خواسته است که حرم و اهل بیت من آواره و فرزندانم شهید و به زنجیر اسارت کشیده شوند و صدای استغاثه آنان طنین انداز شود ای حسین! خارج شو، همانا خداوند خواسته است برای پیشرفت دین تو را کشته ببیند(مطهری ۱۳۸۰).</p> <p>بدین مناسبت که هر فعلی که در این جهان به وقوع می پیوندد، زیر سیطره الهی و خواست و تقدیر خدای متعال استخدایا تو تکیه گاه من در هر اندوهی و تو امید من در هر سختی هستی. چه بسا اندوهی که دل ها در آن سست شود و تدبیر در آن اندک شود و تو آن اندوه را از من برطرف کرده گشایش دادی؛ پس تویی صاحب اختیار هر نعمت و دارنده هر نیکی و پایان هر آرزو و امیدی. » مطهری ۱۳۸۰.</p> <p>تنها بر تو توکل می کنم، میان ما و این قوم حکم فرما! اینان به ما نیرنگ زدند، ما را تنها گذارده، بی وفایی کردند و به کشتن ما برخاستند شهید سلیمانی به توکل توجه وافر می نمود و از انسانهای مخلصی بود که توانست مکتب جدیدی</p> |

## بررسی نقش آموزه‌های قیام امام حسین (ع) در شکل‌گیری تعاملات مکتب شهید سلیمانی

|                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>باور به توحید<br/>در برابر توکل</p> <p>باور به توحید<br/>در برابر عبادت</p>                                                                                                                                          | <p>را یا الهام از مکتب امام حسین (ع) پی ریزی نماید. شهید سلیمانی معتقد بود که در کنار اخلاص باید با توکل به خداوند مسیر خود را طی نماید. اخلاص شهید سلیمانی از مهمترین ویژگی‌های بارز او بود و محور و سنگ بنای مکتب او را تشکیل میدهد. درواقع اخلاص به عنوان مهمترین مضمون تاثیرگذار که با مضمون‌های دیگر در تعامل است شناخته شده است و به همراه آن توکل نیز مضمونی است که در افزایش توانمندی نقش بسزایی دارد. توکل ریشه در اخلاص دارد و کسی که از روی اخلاص قدم در راه توحید بگذارد توکل در وجودش ریشه میدواند. این گونه بود که شهید سلیمانی شخصی مخلص و متوکل توانست راه کامیابی را بییابد. شهید سلیمانی، تربیت شده مکتب اسلام و امام حسین (ع) است. توکل و اخلاص دو سرمایه حاج قاسم از دفاع مقدس بود؛ توکل یعنی فردی که از درون از خدا بترسد خداوند کاری می‌کند که دشمنان از او بترسند و تمام موفقیت و پیروزی را به شهدا منتسب می‌کردند و هیچ‌گاه از واژه من استفاده نمی‌کردند (معینی پور و احمدی، ۱۴۰۱)</p> <p>امام حسین (ع) و اصحابش آن شب را به صبح رساندند درحالی‌که همانند کندوی زنبور عسل از آنان زمزمه به گوش می‌رسید. گروهی در حال رکوع و گروهی به سجده بودند، گروهی در حال قیام و گروهی نشسته بودند. آنگاه حسین [ع] و یارانش نماز (ظهر) خوف را به جماعت خواندند سعید بن عبد الله حنفی پیش روی [احسین ع] ایستاد، و هدف تیرهای دشمن قرار گرفت. از راست و چپ به او تیر می‌زدند، تا اینکه آخر کار به زمین افتاد مکتب شهید سلیمانی، بدون حفظ نظام ولایت، امکان حفظ اسلام و ارزش‌های آن میسر نخواهد بود. و می‌توان حفظ ارزش‌ها، اعتقادات، حفظ نظام و دشمن‌شناسی را نیز به نوعی به ولایت‌مداری افزود. شهید سلیمانی با باور عمیق به محوریت توحید در تمام امور جهان هستی و نیز اعتقاد قلبی به جهان آخرت، پایه اعتقادی توحیدمحور خود را مستحکم ساخته و آنگاه با تمسک به ولایت امامان معصوم (ع) و نیز در عصر غیبت آنها به ولی فقیه، به دنبال دستیابی به صراط مستقیم الهی است. در این میان او راه جهاد در راه خدا را تحت فرماندهی ولی امر شرعی، بهترین وسیله نجات و عاقبت‌بخیری می‌داند و به همین دلیل در آرزوی شهادت برای نیل به مقصود نهایی و لقای محبوب و معشوق خود، سر پا نمی‌شناسد و سرزمین‌های مختلف را برای جهاد فی سبیل الله درمی‌نوردد و به امید وصال دوست حقیقی خویش راه شهادت را آگاهانه و مشتاقانه انتخاب می‌کند و درنهایت نیز به آن دست می‌یابد. مکتب شهید سلیمانی مبتنی بر مدل و چهارچوبی است که مولفه‌های بنیادین این مکتب مولود همین چهارچوب است. سه مبنای «خداپاوری مخلصانه، ولایت‌مداری و جهاد در راه خدا برای نجات انسان‌ها» مثلثی را تشکیل می‌دهند که هر کدام، ضلعی از چهارچوب مکتب حاج قاسم را ترسیم می‌کنند (شهابی و همکاران ۱۴۰۰)</p> |
| <p>مکتب<br/>سازی<br/>مقاومت و<br/>ایستادگی<br/>(در بخش<br/>نتیجه<br/>گیری<br/>توضیحات<br/>چگونگی آن<br/>داده شد)</p> <p>خط سرخ<br/>شهادت، به آن<br/>زنده است<br/>شکل دهی به<br/>امت واحد و<br/>تمدن نوین<br/>اسلامی</p> | <p>«یزید نامه‌ای نوشت به عبید الله زیاد که به ما از کوفه اعلام داده‌اند که مسلم بن عقیل به کوفه آمده است و جماعتی بر او جمع شده، از جهت حسین بن علی (ع) با او بیعت کرده‌اند. هیچ توقف مکن، به کوفه رو و آتش این فتنه را فرو نشان و این کار را کفایت کن. پیش از این ولایت بصره به تو داده بودیم اکنون کوفه را هم به تو ارزانی داشتیم و آن ولایت را در عمل تو آوردیم. مسلم بن عقیل را چنان طلب کن که مرد بخیل زر را که از او بیفتد، طلب کند (مطهری ۱۳۸۰).</p> <p>گفتمان جبهه مقاومت که شهید سلیمانی در تمام جبهه‌های مقاومت وجود دارد و در همه کشورهای جبهه مقاومت حس اطمینان وجود داشت به طوری که پیوستگی جبهه مقاومت این حس را ایجاد کرده که اگر روزی یکی از کشورها مورد ظلم قرار بگیرد سایر کشورهای جبهه مقاومت از آنها حمایت می‌کنند و کشورهای مقاومت می‌دانند که یک نقطه اتکا وجود دارد مکتب سلیمانی باید در همان ترازوی طرح شود که چپستی مکتب در حوزه اندیشه تعریف می‌شود. شاید بسیاری از خوبی‌های سردار شهید مرتبط با مکتب نباشد، اما قابل دفاع و ترویج باشد اگر مکتب یک مشرب و چارچوب فکری است باید ابتدا گرایش مکتب سلیمانی احصا شود. بدون تردید مکتب سلیمانی یک مکتب تخصصی، فقهی، فلسفی یا سیاسی نیست. او نه فقیه بود و نه فیلسوف و نه سیاستمدار به معنای جانیابی در حوزه قدرت بود. اما خوشبختانه بین نیاز امروز جامعه ما و مشرب فکری و مکتب سلیمانی همبستگی و رابطه حداکثری وجود دارد. مکتب سلیمانی به عنوان مکتبی منجر به نمود جذابیت شخصیت ایشان برای جوانان مسلمان ندارد اهمیت است. تأثیر بر شخصیت آدمی و جهت دهی به رفتار و بینش وی خاصیت مکتب سلیمانی است. او انسان ساز است. همانگونه که خود در مکتب امام ساخته شد و آنقدر رشد کرد که خود به مثابه مکتب شد. قطعاً حصر شخصیت وی در حوزه نظامی منجر به تولد و گسترش مکتب سلیمانی نخواهد شد، بلکه «سلوک مکتبی» وی در همه ابعاد اجتماعی، اعتقادی و رفتاری موضوعیت دارد (حسینی‌اویسی، ۱۴۰۳)</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |

جدول ۳. مقولات اصلی و فرعی

| مقوله اصلی                    | محوری فرعی                                                                                                                                                                  |
|-------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| شخصیت یافتن جامعه اسلامی      | <ul style="list-style-type: none"> <li>عزت مندی</li> </ul>                                                                                                                  |
| معنویت گرایی                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>اخلاص در عمل</li> <li>توجه به فرایض دینی</li> <li>تقوا و ایمان به خدا</li> <li>معنویت و اخلاص محوری</li> </ul>                       |
| شعارهای حیات بخش              | <ul style="list-style-type: none"> <li>حق گرایی</li> <li>آزادی و شرافت</li> <li>دوری از ذلت</li> <li>اصلاحات اجتماعی</li> <li>انزجار از دنیا زدگی و تظاهر دینی</li> </ul>   |
| مکتب سازی و مقاومت و ایستادگی | <ul style="list-style-type: none"> <li>خط سرخ شهادت، به آن زنده است</li> <li>شکل دهی به امت واحده و تمدن نوین اسلامی (الگوگیری شخصی، تبلیغ و آموزش، اجرا در عمل)</li> </ul> |
| توحید باوری                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>باور به توحید در برابر رضای الهی</li> <li>باور به توحید در برابر توکل</li> <li>باور به توحید در برابر عبادت</li> </ul>               |
| ولایت مداری                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>استمرار نبوت و امامت</li> <li>موضع نظری، عملی، قلبی به ولایت فقیه</li> </ul>                                                         |

فرضیه های پژوهش

- معنویت گرایی تأثیر معناداری بر شکل گیری مکتب شهید سلیمانی دارد.
- مکتب سازی مقاومت و ایستادگی تأثیر معناداری بر شکل گیری مکتب شهید سلیمانی دارد.
- ولایت مداری تأثیر معناداری بر شکل گیری مکتب شهید سلیمانی دارد.
- توحید باوری تأثیر معناداری بر شکل گیری مکتب شهید سلیمانی دارد.
- شخصیت یافتن جامعه اسلامی تأثیر معناداری بر شکل گیری مکتب شهید سلیمانی دارد.

- شعارهای حیات‌بخش تأثیر معناداری بر شکل‌گیری مکتب شهید سلیمانی دارد
- در جدول ۴ تایج آزمون اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن تمامی مقولات اصلی ارائه شده است.

جدول ۴: نرمال بودن داده‌ها

| نرمال بودن | P مقدار | نتیجه آزمون اسمیرنوف | مقوله اصلی                  |
|------------|---------|----------------------|-----------------------------|
| نرمال      | ۰.۲۰    | ۰.۰۵۶                | شخصیت یافتن جامعه اسلامی    |
| نرمال      | ۰.۳۲    | ۰.۰۴۵                | معنویت گرایی                |
| نرمال      | ۰.۲۵    | ۰.۰۵۳                | شعارهای حیات بخش            |
| نرمال      | ۰.۱۸    | ۰.۰۶۱                | مکتب سازی مقاومت و ایستادگی |
| نرمال      | ۰.۳۰    | ۰.۰۴۸                | توحیدباوری                  |
| نرمال      | ۰.۲۹    | ۰.۰۵۰                | ولایت مداری                 |

جدول ۵: نتایج آزمون t

| t-value | حجم نمونه | انحراف معیار | میانگین | مقوله                       |
|---------|-----------|--------------|---------|-----------------------------|
| ۶۴.۶۹   | ۱۳۶       | ۰.۶          | ۴.۵۸    | معنویت گرایی                |
| ۵۶.۰۱   | ۱۳۶       | ۰.۵          | ۴.۳۷    | مکتب سازی مقاومت و ایستادگی |
| ۵۲.۵۲   | ۱۳۶       | ۰.۷          | ۴.۲۶    | ولایت مداری                 |
| ۴۴.۶۶   | ۱۳۶       | ۰.۴          | ۴.۱۱    | توحید باوری                 |
| ۴۱.۸۲   | ۱۳۶       | ۰.۵          | ۴.۰۰    | شخصیت یافتن جامعه اسلامی    |
| ۳۰.۷۵   | ۱۳۶       | ۰.۳          | ۳.۱۰    | شعارهای حیات بخش            |

نتایج آزمون t تک‌نمونه‌ای نشان می‌دهد که معنویت گرایی با میانگین ۴.۵۸ و t-value برابر با ۶۴.۶۹، بالاترین اهمیت را در میان مقولات مختلف دارد، که نشان‌دهنده تأثیر عمیق اصول معنوی بر شکل‌گیری جامعه اسلامی است. در رتبه دوم، مکتب سازی مقاومت و ایستادگی با میانگین ۴.۳۷ و t-value 56.01 قرار دارد که نقش کلیدی این مکتب در ایجاد روحیه مقاومت را نمایان می‌سازد.

پس از آن، ولایت مداری با میانگین ۴.۲۶ و  $t\text{-value}$  52.52 و توحید باوری با میانگین ۴.۱۱ و  $t\text{-value}$  44.66 به عنوان مقولات مهم در حمایت از رهبری دینی و اجتماعی و تأثیر اعتقادات توحیدی بر وحدت جامعه اسلامی معرفی می‌شوند. همچنین، شخصیت یافتن جامعه اسلامی با میانگین ۴.۰۰ و  $t\text{-value}$  41.82 به عنوان عامل تعیین کننده در شکل گیری هویت جامعه اسلامی محسوب می‌شود. در نهایت، شعارهای حیات بخش با میانگین ۳.۱۰ و  $t\text{-value}$  30.75 در انتهای جدول قرار دارند، که تأثیر کمتری نسبت به سایر مقولات دارند. به طور کلی، این تحلیل نشان می‌دهد که معنویت گرایی و مکتب سازی مقاومت و ایستادگی به عنوان دو مقوله اساسی و مهم در تأثیر گذاری بر مکتب شهید قاسم سلیمانی شناخته می‌شوند.

### نتیجه گیری :

این پژوهش به بررسی نقش آموزه های قیام امام حسین (ع) در شکل گیری مکتب شهید سلیمانی پرداخته و نشان می‌دهد که آموزه های امام حسین (ع) به عنوان یک الگوی معنوی، اجتماعی و سیاسی، تأثیر عمیقی بر اصول و ارزش های این مکتب داشته است.

یافته ها حاکی از آن است که مکتب شهید سلیمانی بر پایه شش مولفه اصلی شکل گرفته است که هر یک ریشه در آموزه های امام حسین (ع) دارند: معنویت گرایی: این مولفه با تأکید بر اخلاص در عمل، توجه به فرایض دینی، تقوا و ایمان به خدا، به عنوان مهم ترین عنصر مکتب شهید سلیمانی شناخته می‌شود. معنویت گرایی نه تنها به تقویت روحیه فردی پیروان کمک کرده، بلکه به عنوان محور وحدت و همبستگی در جامعه اسلامی عمل می‌کند این یافته با مطالعاتی مانند پژوهش بدیعان (۱۳۹۴) و مطهری (۱۳۸۹) هم سو و هم جهت است شهید سلیمانی معنویت را به عنوان یک اصل اساسی در عرصه های عملیاتی خود به کار گرفت و آن را در رفتار، تصمیم گیری ها و اقداماتش تجلی بخشید. او با تأکید بر اخلاص در عمل، توجه به فرایض دینی، تقوا و ایمان به خدا، و الهام گیری از قیام امام حسین، معنویت را به عنوان یک نیروی محرکه در مبارزه با ظلم و استکبار جهانی به کار برد. این رویکرد نه تنها به تقویت روحیه معنوی نیروهای تحت فرمانش کمک کرد، بلکه به عنوان یک الگوی عملیاتی، نقش اساسی در موفقیت های او ایفا کرد.

مکتب سازی مقاومت و ایستادگی: با الهام از قیام امام حسین، این مولفه بر خط سرخ شهادت و شکل دهی به امت واحده و تمدن نوین اسلامی تأکید دارد. مقاومت در برابر ظلم و بی عدالتی، به

عنوان یکی از اصول اساسی این مکتب، روحیه استقامت و پایداری را در پیروان تقویت می‌کند با پژوهش‌های قراباغی و همکاران (۱۳۹۹) و بدیعیان گروتی (۱۳۹۹) نشان داده‌اند که قیام امام حسین (ع) به عنوان یک الگوی مقاومت در برابر ظلم، در فرهنگ شیعه نهادینه شده است؛ هم سو وهم جهت است. مکتب شهید سلیمانی به عنوان یک نظام فکری و عملیاتی، تحت تأثیر عمیق قیام امام حسین (ع) شکل گرفت این مکتب‌سازی در چند مرحله اصلی انجام شده است: نخست، شهید سلیمانی با الهام‌گیری از آموزه‌های امام حسین، اصولی مانند مقاومت در برابر ظلم، ایثار، ولایت‌مداری و توحیدباوری را به عنوان پایه‌های مکتب خود تعریف کرد. سپس، این اصول در عرصه‌های عملیاتی به کار گرفته شدند و از طریق اقدامات شهید سلیمانی در زمینه‌های نظامی، اجتماعی و فرهنگی به یک الگوی عملی تبدیل شدند. در نهایت، این اصول از طریق سخنرانی‌ها، تعاملات و اقدامات شهید سلیمانی به دیگران منتقل شد و به یک مکتب فکری تبدیل گردید. قیام امام حسین (ع) به عنوان یک الگوی کلیدی، در هر یک از این مراحل نقش اساسی ایفا کرده و به شکل‌گیری مکتب شهید سلیمانی کمک شایانی کرده است

ولایت‌مداری: پیروی از رهبری دینی و استمرار نبوت و امامت، به عنوان یکی از اصول بنیادین مکتب شهید سلیمانی، نشان‌دهنده التزام نظری، عملی و قلبی به ولایت فقیه است. این مولفه به وحدت و همبستگی جامعه اسلامی کمک می‌کند. این یافته‌ها با تحقیقات ترابی کلاته قاضی (۱۴۰۱) و درویشی و همکاران (۱۳۹۹) نشان داده‌اند که ولایت‌مداری به عنوان یک اصل اساسی در فرهنگ شیعه، ریشه در آموزه‌های امام حسین (ع) دارد شهید سلیمانی ولایت‌مداری را به عنوان یکی از اصول بنیادین در عرصه‌های عملیاتی خود به کار گرفت و آن را در رفتار، تصمیم‌گیری‌ها و اقداماتش تجلی بخشید. او ولایت‌مداری را نه تنها به عنوان یک مفهوم نظری، بلکه به عنوان یک اصل عملیاتی در مبارزه با ظلم و استکبار جهانی به کار برد. شهید سلیمانی همواره بر پیروی کامل از ولایت فقیه تأکید داشت و تمامی اقدامات خود را با تأیید و دستور رهبری نظام جمهوری اسلامی انجام می‌داد. او ولایت فقیه را به عنوان ادامه‌دهنده مسیر انبیا و ائمه می‌دانست و حمایت از آن را نه تنها یک وظیفه دینی، بلکه یک اعتقاد قلبی و اخلاقی می‌پنداشت. برای مثال، در تمامی مأموریت‌های نظامی و سیاسی، شهید سلیمانی همواره دستورات رهبری را به دقت اجرا می‌کرد و هرگونه اقدام خود را با تأیید ایشان پیش می‌برد. این موضوع به وضوح در مبارزه با تروریسم در سوریه و عراق

دیده می‌شد، جایی که او تحت فرمان مستقیم رهبری عمل می‌کرد. شهید سلیمانی به ترویج فرهنگ ولایت‌مداری در میان نیروهای تحت فرمان خود اهمیت می‌داد. او با برگزاری جلسات آموزشی، سخنرانی‌ها و تشویق نیروها به پیروی از ولایت فقیه، روحیه ولایت‌مداری را در میان آن‌ها تقویت می‌کرد. در جبهه‌های نبرد، شهید سلیمانی همواره به نیروهایش یادآوری می‌کرد که پیروی از ولایت فقیه، کلید موفقیت و پیروزی در مبارزه با دشمنان است. او با تأکید بر این موضوع، نیروها را به اتحاد و همبستگی حول محور رهبری تشویق می‌کرد. شهید سلیمانی از سیره ائمه معصومین، به ویژه امام علی (ع) و امام حسین (ع)، به عنوان الگوهای ولایت‌مداری الهام می‌گرفت. او با الهام‌گیری از وفاداری و پیروی این بزرگواران از دستورات الهی، این ارزش‌ها را در عرصه‌های عملیاتی خود به کار می‌گرفت. برای مثال، در مبارزه با داعش، شهید سلیمانی همواره به نیروهایش یادآوری می‌کرد که آن‌ها در مسیر دفاع از حق و حقیقت، همانند امام حسین (ع) و یارانش، باید استقامت و ایثار کنند و از دستورات ولایت فقیه پیروی نمایند. شهید سلیمانی به ایجاد وحدت و همبستگی حول محور ولایت فقیه اهمیت می‌داد. او با تأکید بر این موضوع، نیروهای تحت فرمان خود و دیگر گروه‌های مقاومت را به اتحاد و همکاری حول محور رهبری تشویق می‌کرد. در جبهه‌های نبرد، شهید سلیمانی همواره به نیروهایش یادآوری می‌کرد که پیروی از ولایت فقیه، کلید موفقیت و پیروزی در مبارزه با دشمنان است. او با تأکید بر این موضوع، نیروها را به اتحاد و همبستگی حول محور رهبری تشویق می‌کرد. شهید سلیمانی خدمت به مردم را با پیروی از دستورات ولایت فقیه انجام می‌داد. او همواره بر این نکته تأکید داشت که خدمت به مردم، به ویژه مستضعفان، باید با نیت خالص و برای رضای خدا و تحت فرمان رهبری انجام شود. برای مثال، در کمک‌های بشردوستانه به مردم سوریه و عراق، شهید سلیمانی همواره بر این نکته تأکید داشت که این اقدامات باید بدون هیچ چشمداشت مادی و تنها برای رضای خدا و تحت فرمان رهبری انجام شود. شهید سلیمانی دفاع از ارزش‌های اسلامی را تحت فرمان ولایت فقیه انجام می‌داد. او همواره بر این نکته تأکید داشت که دفاع از اسلام و ارزش‌های اسلامی، باید با پیروی از دستورات رهبری انجام شود. برای مثال، در مبارزه با تروریسم، شهید سلیمانی همواره به نیروهایش یادآوری می‌کرد که آن‌ها در مسیر دفاع از اسلام و ارزش‌های اسلامی، باید از دستورات ولایت فقیه پیروی کنند. در مجموع، شهید سلیمانی ولایت‌مداری را به عنوان یک اصل اساسی در عرصه‌های عملیاتی خود به کار گرفت و آن را در

رفتار، تصمیم‌گیری‌ها و اقداماتش تجلی بخشید. او با تأکید بر پیروی کامل از ولایت فقیه، ترویج فرهنگ ولایت‌مداری در میان نیروها، الهام‌گیری از سیره ائمه معصومین، ایجاد وحدت و همبستگی حول محور ولایت فقیه، خدمت به مردم با پیروی از دستورات ولایت فقیه، و دفاع از ارزش‌های اسلامی تحت فرمان ولایت فقیه، ولایت‌مداری را به عنوان یک نیروی محرکه در مبارزه با ظلم و استکبار جهانی به کار برد. این رویکرد نه تنها به تقویت روحیه ولایت‌مداری در نیروهای تحت فرمانش کمک کرد، بلکه به عنوان یک الگوی عملیاتی، نقش اساسی در موفقیت‌های او ایفا کرد

توحیدباوری: باور به توحید و نقش آن در رضای الهی، توکل و عبادت، به عنوان بنیانی معنوی و محکم، محور وحدت و یکپارچگی جامعه اسلامی است. این مولفه پیروان را به استقامت در برابر ناملایمات و توکل به خداوند در شرایط سخت سوق می‌دهد. پژوهش بدیعیان (۱۳۹۴) و مطهری (۱۳۸۹) نشان داده‌اند که توحیدباوری به عنوان یک اصل اساسی در فرهنگ شیعه، ریشه در آموزه‌های امام حسین (ع) دارد؛ هم سو و هم جهت است اما در جهت تبیین یافته‌های این پژوهش باید گفت شهید سلیمانی از قیام امام حسین (ع) به عنوان یک الگوی توحیدباوری الهام می‌گرفت. او با الهام‌گیری از اخلاص، تقوا و ایمان امام حسین (ع) و یارانش، این ارزش‌ها را در عرصه‌های عملیاتی خود به کار می‌گرفت. برای مثال، در مبارزه با داعش، شهید سلیمانی همواره به نیروهایش یادآوری می‌کرد که آن‌ها در مسیر دفاع از حق و حقیقت، همانند امام حسین (ع) و یارانش، باید استقامت و ایثار کنند. شهید سلیمانی به ترویج توحیدباوری در میان نیروهای تحت فرمان خود اهمیت می‌داد. او با برگزاری جلسات معنوی، سخنرانی‌ها و تشویق نیروها به انجام فرایض دینی، روحیه توحیدباوری آن‌ها را تقویت می‌کرد. برای مثال، در جبهه‌های نبرد، شهید سلیمانی همواره جلسات دعا و ذکر برپا می‌کرد و نیروها را به تقویت ایمان و توکل به خدا تشویق می‌کرد. شهید سلیمانی خدمت به مردم را با نیت الهی انجام می‌داد. او همواره بر این نکته تأکید داشت که خدمت به مردم، به ویژه مستضعفان، باید با نیت خالص و برای رضای خدا انجام شود. برای مثال، در کمک‌های بشردوستانه به مردم سوریه و عراق، شهید سلیمانی همواره بر این نکته تأکید داشت که این اقدامات باید بدون هیچ چشمداشت مادی و تنها برای رضای خدا انجام شود. در مجموع، شهید سلیمانی توحیدباوری را به عنوان یک اصل اساسی در عرصه‌های عملیاتی خود به کار گرفت و آن را در رفتار، تصمیم‌گیری‌ها و اقداماتش تجلی بخشید. او با تأکید بر باور به توحید و نقش آن در رضای

الهی، توکل به خدا، عبادت خالصانه، الهام‌گیری از قیام امام حسین، ترویج توحیدباوری در میان نیروها، و خدمت به مردم با نیت الهی، توحیدباوری را به عنوان یک نیروی محرکه در مبارزه با ظلم و استکبار جهانی به کار برد. این رویکرد نه تنها به تقویت روحیه توحیدباوری در نیروهای تحت فرمانش کمک کرد، بلکه به عنوان یک الگوی عملیاتی، نقش اساسی در موفقیت‌های او ایفا کرد

شخصیت‌یافتن جامعه اسلامی: این مولفه به ساختن هویتی مستقل برای جامعه اسلامی و تقویت آن بر اساس ارزش‌ها و باورهای اسلامی می‌پردازد. شخصیت‌یافتن جامعه اسلامی به عنوان عاملی تعیین‌کننده در شکل‌گیری هویت جمعی و تقویت خودباوری در میان پیروان این مکتب مطرح است. این یافته‌ها با تحقیقات صادقی و شاکری نیا (۱۳۹۴) و صفی زاده و خراسانی پاریزی (۱۴۰۲) همسو و هم جهت است جهت تبیین این یافته‌ها باید گفت شخصیت‌سازی برای جامعه اسلامی در مکتب شهید سلیمانی، فرآیندی است که در آن، جامعه اسلامی با الهام‌گیری از آموزه‌های دینی و ارزش‌های اسلامی، هویت جمعی مستقل و منسجمی پیدا می‌کند. این فرآیند شامل تقویت خودباوری، ایجاد حس تعلق به امت اسلامی، و شکل‌گیری هویتی است که بر پایه اصول و ارزش‌های اسلامی استوار است. شهید سلیمانی با تأکید بر توانمندی‌ها و ظرفیت‌های جامعه اسلامی، به تقویت خودباوری در میان پیروان خود پرداخت. او با الهام‌گیری از قیام امام حسین، به جامعه اسلامی یادآور شد که می‌تواند در برابر ظلم و استکبار ایستادگی کند و به اهداف والای خود دست یابد. همچنین، شهید سلیمانی با تأکید بر وحدت و همبستگی میان مسلمانان، به ایجاد حس تعلق به امت اسلامی کمک کرد. او با الهام‌گیری از قیام امام حسین، به جامعه اسلامی یادآور شد که همه مسلمانان بخشی از یک امت واحد هستند و باید در برابر دشمنان مشترک ایستادگی کنند. در نهایت، شهید سلیمانی با تأکید بر ارزش‌ها و اصول اسلامی، به شکل‌گیری هویت جمعی در جامعه اسلامی کمک کرد. او با الهام‌گیری از قیام امام حسین، به جامعه اسلامی یادآور شد که هویت آن‌ها باید بر پایه اصولی مانند عدالت، ایثار، مقاومت و ولایت‌مداری استوار باشد

شعارهای حیات‌بخش: این مولفه با تأکید بر حق‌گرایی، آزادی، شرافت، دوری از ذلت و اصلاحات اجتماعی، به عنوان آرمان‌های مکتب شهید سلیمانی، الهام‌بخش پیروان برای پایداری بر اصول انسانی و اسلامی است این یافته‌ها با تحقیقات ریحانی (۱۳۸۱) و پورحسین (ع) (۱۳۸۲) هم سو و هم جهت است. شهید سلیمانی شعارهای حیات‌بخش را در عرصه‌های عملیاتی به کار گرفت و آن‌ها را

به عنوان اصولی برای مبارزه با ظلم و استکبار جهانی تجلی بخشید. او با تأکید بر حق‌گرایی، همواره بر دفاع از مظلومان و ارزش‌های اسلامی پای فشرد و در عملیات‌های نظامی، خدمت به اسلام را هدف اصلی خود قرار داد. شهید سلیمانی با آزادی و شرافت، به نیروهایش یادآوری می‌کرد که پیروزی نهایی در دست خداوند است و آن‌ها باید تنها به وظیفه خود عمل کنند. او با دوری از ذلت، هرگونه تسلیم‌پذیری در برابر ظلم را رد می‌کرد و با الهام از قیام امام حسین، روحیه مقاومت و ایثار را در نیروهایش تقویت می‌نمود. شهید سلیمانی همچنین با ترویج شعارهای حیات‌بخش، نیروها را به تقویت ایمان و خدمت به مردم تشویق می‌کرد. در کمک‌های بشردوستانه، او همواره بر انجام اقدامات با نیت خالص و برای رضای خدا تأکید داشت. به این ترتیب، شهید سلیمانی شعارهای حیات‌بخش را به عنوان نیروی محرکه‌ای در مبارزه با ظلم به‌کار گرفت و آن‌ها را در عمل به نمایش گذاشت.

در مجموع، مکتب شهید سلیمانی به عنوان تجلی‌بخش آموزه‌های امام حسین، توانسته است با تأکید بر معنویت، مقاومت، ولایت‌مداری و توحیدباوری، الگویی عملیاتی برای مبارزه با ظلم و استکبار ارائه دهد. این مکتب نه تنها به تقویت هویت جمعی و فرهنگ مقاومت در جامعه اسلامی کمک کرده، بلکه با ترویج ارزش‌های امام حسین، به عنوان یک نظام فکری و عملیاتی پایدار، نقش اساسی در شکل‌گیری تعاملات اجتماعی، فرهنگی و سیاسی ایفا کرده است.

۱. منابع :
۲. الهی نژاد، حسین (ع). (۱۴۰۲). مصاف حق و باطل در فرهنگ انتظار و مکتب شهید سلیمانی، مجله:جامعه مهدوی، ۷، ۸ - ۳۳ .
۳. بدیعیان گروتی، راضیه ؛ میرشاه جعفری، سید ابراهیم و لیاقت دار، محمد جواد، (۱۳۹۰) الگوی روابط انسانی عزت مدار با تأکید بر سیره امام حسین (ع)، دوفصلنامه تربیت اسلامی، ۱۳(۱)-۳۳-۴۰.
۴. پورحسین، مهدی(۱۳۸۲) شهید مطهری، پیام‌های امام حسین (ع) و خطر تحریف مروی دوباره، مجله حکومت اسلامی ۲۷، ۴۳۴ - ۴۵۱.

۵. پورقیومی، ایوب؛ علویان، مجتبی. (۱۳۹۹). چارچوبی برای تحلیل جنبه های انسانی مکتب شهید سلیمانی. مجله: مطالعات راهبردی جهان اسلام، ۸۲، ۱۰۷-۱۲۴.
۶. ترابی کلاته قاضی، علی. (۱۳۹۹). مولفه های اخلاق حکمرانی در مکتب شهید سلیمانی، مجله حکمرانی متعالی، ۱، از ۸۱-۱۰۸.
۷. ترابی کلاته قاضی، علی (۱۴۰۱). مؤلفه های اخلاق حکمرانی در مکتب شهید سلیمانی، (۱)، ۸۰-۱۰۰.
۸. توکلی، پریسا. (۱۴۰۲). بررسی تطبیقی شاخص های تعلیم و تربیت در مکتب شهید سلیمانی با شاخص های تعلیم و تربیت در ادیان الهی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته مدیریت آموزشی، گرایش: روانشناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بافت.
۹. چراغی کوتیانی، اسماعیل؛ (۱۴۰۰) شاخصه های جامعه شناختی انتظار راهبردی در مکتب شهید سلیمانی، مجله جامعه مهدوی، ۳، ۱۱۶-۱۴۵.
۱۰. حسینی، سید باقر؛ اویسی، رویا؛ (۱۴۰۳) امام حسین (ع) و فرهنگ مقاومت با محوریت شهید سردار قاسم سلیمانی، همایش بین المللی قیام تاریخی امام حسین (ع) از دیدگاه اهل سنت، مجموعه مقالات هفتمین دوره همایش بین المللی قیام تاریخی امام حسین (ع) از دیدگاه اهل سنت رتبه بین المللی، ۱۸۷-۱۹۶.
۱۱. حلوانی، ابو عبدالله الحسین بن محمد بن الحسن (۱۳۸۳) چشم تماشا (نزه الناظر و تنبیه الخاطر) ترجمه عبدالهادی مسعودی: قم: انتشارات دارالحديث
۱۲. خراسانی پاریزی، ابراهیم؛ بارخدا، ایمان؛ (۱۴۰۲) نقش عزت نفس در مدیریت اسلامی و مکتب شهید سلیمانی، مجله آفاق علوم انسانی، ۱۰۹، ۸۱-۱۲۴.
۱۳. درویشی، صیاد، بختیاری، لطفعلی، و افراسیابی، علی. (۱۳۹۹). معیارهای انتصاب فرماندهان و مدیران انتظامی در آموزه های مکتب شهید سلیمانی. نظارت و بازرسی، ۱۴ (۵۳)، ۸۱-۱۰۰.
۱۴. دشتی، محمد (۱۳۸۰) فرهنگ سخنان امام حسین (ع)، تهران، انتشارات مشهور
۱۵. ردایی، هادی؛ ساده، احسان؛ امینی سابق، زین العابدین. (۱۴۰۰). مکتب شهید سلیمانی، منظومه عملی مسئولیت اجتماعی مدیران جهادی، مجله رهیافت های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، ۱، ۹۷۱-۱۲۵.
۱۶. ریحانی، جاسم؛ (۱۳۸۱) سخنان امام حسین (ع) از مکه تا کربلا، مجله کیهان فرهنگی، ۱۹۷، ۵۴-۵۹.

۱۷. شاه‌رخ، سید حامد؛ عبدالله، عبدالمطلب؛ کربلایی پازوکی، علی؛ (۱۴۰۱) نقش راهبردی مکتب امامین انقلاب در زمینه‌سازی ظهور با تأکید بر مکتب شهید سلیمانی، مجله مشرق موعود، ۶۱، ۱۲۹ - ۱۴۹.
۱۸. شهابی، حسن. (۱۴۰۰). بررسی تطبیقی شاخص‌های تعلیم و تربیت در ایران باستان و مکتب شهید سلیمانی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته مدیریت آموزشی، گرایش روانشناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بافت.
۱۹. صادقی بهمنی، سهند؛ (۱۳۸۳) حسین (ع) از نگاه اهل سنت، مجله ضمیمه خردنامه همشهری ۴۲، ۱۳ - ۴.
۲۰. صفی‌زاده، ریحانه؛ خراسانی پاریزی، ابراهیم؛ (۱۴۰۲) سازمان دهی در مدیریت اسلامی در آیات و روایات و مکتب شهید سلیمانی، مجله آفاق علوم انسانی، ۸۲، ۵۴ - ۴۱.
۲۱. قاسمی ذوالپیرانی، رضوان و عسکری تپه، فهیمه. (۱۴۰۰). مؤلفه‌های مکتب شهید سلیمانی و تحقق تمدن نوین اسلامی، مجله مطالعات دولت پژوهی در جمهوری اسلامی ایران، ۷(۴)، ۳۷ - ۶۰.
۲۲. لطیفی، میثم. (۱۳۹۹). روش موردکاوی به‌مثابه الگوی آموزش دلالت‌هایی برای تبیین مکتب شهید سلیمانی مجله:مدیریت اسلامی، ۱۱۲، - از ۹ - ۳۲.
۲۳. محمدی ری‌شهری، محمد (۱۳۸۸ ش)، دانشنامه امام حسین (ع)، قم، دارالحدیث.
۲۴. مطهری، مرتضی؛ (۱۳۸۰) گزیده کتاب حماسه حسینی ویژه محرم تنظیم و ترخیص مجله مکاتبه و اندیشه، ۱۱، ۴۵ - ۹۸.
۲۵. مطهری، مرتضی (۱۳۸۹) حماسه حسینی، مجموعه آثار، تهران، انتشارات صدرا.
۲۶. معینی پور، مسعود و احمدی، رضا. (۱۴۰۱). طراحی چارچوب ساختاری-تفسیری دشمن‌شناسی در مکتب شهید سلیمانی، مجله پژوهش‌های سیاست اسلامی، ۲۲؛ ۱۷۴ - ۲۰۱.
۲۷. منصوری، محمدهادی؛ قریب دوست، آمنه؛ (۱۴۰۰) نقش مودت اهل بیت (ع) در مکتب شهید سلیمانی، همایش بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی (الگوی نظام انقلابی تمدن ساز) «مقالات دومین همایش بین‌المللی گام دوم انقلاب، بین‌المللی ۴۲۱ - ۴۴۲.
۲۸. هادی‌منش، ابوالفضل؛ (۱۴۰۳) اصول رهبری و راهبری قیام امام حسین (ع) (از مکه تا کربلا)، مجله:مبلغان، ۳۰۳، ۸۲ - ۱۰۱.